

Мисия на преподаването по история на здравеопазването и здравните грижи.

Предмет и задачи. Методология. Периодизация.

доц. Гергана Петрова, дм

Мисия на преподаването по история на здраеопазването и здравните грижи

В кризисно време, значението на преподаването по история на здраеопазването и здравните грижи е голямо. Възможностите да се излезе от кризата в обществото и здраеопазването, базирайки се на медицинската теория и практика нарастват, като се познават закономерностите и историята, движещите сили в развитието на медицинската наука и практика.

- Настоящото и бъдещето на всяка една култура, цивилизация, етнос и наука могат да бъдат опознати още по-добре, тяхното бъдеще би могло да се прогнозира още по-добре, само ако се познава тяхната история, култура и традиции.

Предмет на историята на здравеопазването и здравните грижи:

- изучава възникването и обогатяването на медицинските знания през вековете. Възникнала в най-дълбока древност за задоволяване потребностите на праисторическия човек, медицината изминава дълъг и сложен път, като неперкъснато натрупва нови знания за здравето и болестта, за лечението и предпазване от заболяванията.
- общите въпроси на историческото развитие на медицината и характерните закономерности на това развитие (обща история на медицината) и специфичните историко-медицински въпроси на отделните медицински дисциплини, направления и пробелми (частна история на медицината).
- условно се разделя на световна и национална история, но както световната представлява сбор от най-същественото постигнато от отделните нации (страни, народи) така и националната може да съществува и да се развива само в контекста на общочовешката история на медицината.

- изяснява еволюцията на представите на обикновения човек за здраве и болест, развитието на медицинските знания във връзка с изменящите се общественно-икономически условия, професионалната съдба и професионалните проблеми на медиците.
- отразява борбата за опазване на здравето и живота на хората, която се е водила срещу суеверието и догматизма.
- Историята на науката в т. ч. и на медицината, търси и открива закономерностите и връзките между историческите факти и явления.

ЗАДАЧИ НА ИСТОРИЯТА НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО И ЗДРАВНИТЕ ГРИЖИ КАТО НАУКА И ПРЕДМЕТ НА ПРЕПОДАВАНЕ

- Да изучава причинно-следствените връзки на извършващите се във времето и пространството събития-да изследва исторически значимите събития и процеси в техните пространствено-времеви граници и в контекста на общественно-икономическите условия, за да допринесе за изясняване и решаване на проблемите на медицината и здравеопазването, както и за разработване на научна, т. е. историческа прогноза за тяхното развитие в бъдещето.
- Да допринася за формиране на научно мислене, за разширяване на медицинския и общокултурния кръгзор на студентите – бъдещи специалисти в различни области на медицината, здравеопазването и медико-социалното дело.
- Да изучава приноса на всеки народ в световната научна-съкровищница и да възпитава патриотични чувства и чувство на уважение към други страни и народи.

- Да изучава най-важните идеи, научни системи и направления в медицината. Да търси и открива неосъществените не доведени до край идеи на медиците от близкото и далечно минало и да извлича рационалното от тях, да разкрива нови връзки и отношения, които са останали скрити или недостъпни за дейците на медицината и здравеопазването в отминалите епохи и времена.
- Да изучава дейността на медицинските школи и направления и приносите на най-бележитите учени медици.
- Да възпитава хуманизъм, милосърдие и благотворителност

Методология:

- Основният метод на историята на здравеопазването е историческият. Състои се в изучаването на фактите в медицината и здравеопазването както от гледна точка на тяхната всестранна обусловеност, така и от гледна точка на тяхната еволюция.
- Историческият метод дава възможност да се правят задълбочени анализи на еволюцията на водещите научни направления, проблеми, идеи, учения, теории, закони, понятия, категории, хипотези и т. н.

Периодизация на световната история в пет периода

- **История на първобитното общество** обхваща периода от преди повече от 2 милиона години пр. н. е. до около IV хилядолетие пр. н. е. и се характеризира с първобитно-общинни-отношения.
- **Историята на Древния свят** се вмества в хронологичните рамки от IV хил. пр. н. е. до средата на I хил. от н. е. и се изпълва с възникването на първите робовладелски цивилизации в Древния Изток. Периодът завършва с падането на Западната Римска империя през 476г.
- **Историята на средните векове** (V-XVII в.) започва от 476г. и завършва до началото на Английската буржоазна революция през 1640 г. Характеризира се с феодални обществени отношения, които са основни, но не единствени.
- **Историята на новото време**, наричаме още модерна история (XVII-XX в.) започва от 1640г. и завършва през 1914г. когато избухва Първата световна война. Господстват капиталистически обществени отношения.

- ***Историята на най-новото време***, наричана още съвременна история (след 1914г.) се характеризира с наличието на всички възможни общественно-икономически отношения: капиталистически, социалистически, феодални, а на места и първобитно-общинни.
- ***Антична предистория на България*** (от най-дълбока древност до 681г.), т. е. история на първобитното общество по българските земи, на прехода към робовладелски общественно-икономически отношения при етническите групи, участвали в етногенезиса на българския народ.
- През този период има изследвания за здравната култура на Траки, Славяни, Прабългари както и за византийското медицинско наследство.

- ***Средновековната история на България (681-1877г.),*** която се подразделя на три периода: създаване и развитие на Първата и Втората българска държава (681-1396г.), период на Отоманско владичество (1396-1877) и период на българско национално Възраждане (1762-1877г.). Застъпването на последните два периода се дължи на продължаващото Отоманско иго, в условията на което се осъществява Възраждането. Периодите на Първата и Втората Българска държава въпреки византийското владичество между тях, се обединяват условно, защото медицинската култура на Българите по онова време се формира и достига своя апогей през Първата и продължава да се развива и обогатява, без да достига особени висоти по време на Втората българска държава.

- ***Нова (модерна) история на България (1877-1914г.)***, изпълнена с изграждането на Трета българска държава и съответстващото и здравеопазване. Периодът е белязан с три войни: Освободителната руско-турска война, първата световна война и Балканската война.
- ***Най-нова (съвременна) история на България (след 1914г.)***, която се подразделя на два периода: от 1914-1939г. – период на Първата световна война и от 1939-1989г. – период на Втората световна война с българско участие в заключителната фаза и мирно следвоенно развитие.

Изворите на историческото познание ни позволяват да възстановяваме миналото на българската и сватовна медицина.

- В областта на медицината, здравеопазването и сестринството изворите (източниците) за изучаване на най-съществените явления, процеси, идеи, направления, закони, документи и др. са най-разнообразни:
- Архивните материали, (непубликувани ръкописи, отчети на здравните заведения и медицинските дружества и др.)
- Периодичният медицински печат
- Изданията на медицинските дружества и конгреси
- Научната и художествената литература
- Произведенията на изобразителното изкуство

- Произведенията на народното творчество
- Археологическите находки
- Записките на пътешественици, географски и медико-географски описания
- Нормативните документи-закони, наредби, правилници и др.
- Данните на етнографията и антропологията
- Данните на палеонтологията и палеопатологията

Милосърдие

- Историята на медицината изследва милосърдието като вечен и неотменен спътник на грижите за болните и страдащите. Това е една от вечните добродетели, чието присъствие превръща здравните грижи в един наистина високо хуманен акт.
- Милосърдието е в основата на благотворителността (филантропията), на която здравеопазването е разчитало или продължава да разчита в една или друга степен.
- За изключителното човеколюбие на Хипократ свидетелстват важни изисквания в неговата „Клетва”: „на болния да не се дава отрова за прекъсване на живота, да не се убива човешки зародиш, да се лекува докрай и без оглед на тежестта на заболяването, т. е. да не се прилага евтаназия.

- В Християнските книги милосърдието е една от най-честите теми за проповеди и словесно въздействие.
- През XIII в. във Флоренция се създава братство на милосърдието. Братята на милосърдието не приемат никакво възнаграждение освен чаша вода.
- Началото на сестринството се свързва с появата на Християнската религия, въпреки, че се е зародило още в Древна Индия, защото християнската религия е религия на милосърдие, съчувствие и състрадание.

- В Църковно манастирската медицина има сестри монахини, сестри на милосърдието са и „дякониците” в Средновековна византия
- В Европа се говори за сестри „августинки”, които се грижат за болните във и извън манастирите.
- Благородни усилия полага Св. Венсан де Пол, който ангажира светски дами за сестри посетителки, като насочва знатни дами към сестирнска дейност т. нар. „Дами на милосърдието“. Подготвя и млади селянки – събира ги и ги настанява в домовете на сестрите на милосърдието, от където ги изпраща да работят в болниците. През първата половина на XVII в. тези млади девиси образуват Ордена на милосърдните сестри. Така Св. Венсан полага основите на съвременното сестринство.
- В Англия и Русия се създават училища за подготовка на медицински сестри.
- През XIX в. се зараждат нови форми на милосърдие, каквато е Международния комитет на червения кръст, а Червенокръсткото движение представлява обществен израз на хуманизма и милосърдието.
- Голяма популярност през XX в. получава Майка Тереза.

Милосърдието в историята на Българското здравеопазване и здравни грижи

- Милосърдието е важна добродетел в нравствената система на епископ Софроний Врачански.
- Милосърдието се свързва и с подготовката на самарянки и милосърдни сестри.
- Царица Елеонора преди да се омъжи за цар Фердинант работи като милосърдна сестра в Руска военна болница.
- Научно-техническият прогрес, както и състоянието на здравеопазватната ни система все повече дехуманизират взаимоотношенията между лекари, медицински сестри и пациенти.

Емблемата (символът) на медицината. Е най-пестеливото и най-съдържателното изображение на същността в професията.

- *Емблемата на медицината се оформя исторически твърде рано, което се обяснява и с най-ранното възникване на лечителското умение.*
- *Основните медицински емблеми са две.* Най-старата (около 800г. пр. н. е.) и най-разпространената представлява змия с тояга (при това необработена), израрзяваща връзката на лекуващия с природата, както и силата на самата природа.
- В наше време широко разпростарнена е и другата основна емблема, представляваща съчетание на змия с чаша-чашата в медицинската емблема представлява съд с изцеляващи средства на природата в най-широкия смисъл на думата, сок на бесмъртието или нещо подобно.